

Effekten af et karakterkrav til gymnasiet er blevet udvandet over tid

INDLÆG

30.06.2024

Af Rasmus Landersø, Anders Hjorth-Trolle
ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed

I 2022 opnåede 59 % af dem, der forlod 9. klasse mindst karakteren 6 i både standpunktskarakterer og til de lovbundne prøver, mens det for 15 år siden kun gjaldt for 42 %. Variationen i karakterer over årene og en evt. fortsat "karakterinflation" betyder, at et karakterkrav på eksempelvis 6 til gymnasiet vil resultere i en betydelig variation inden for få år i andelen, der kan blive optaget. Dermed vil et karakterkrav i realiteten ikke være ens for alle, men vil derimod afhænge af, hvornår man gik i 9. klasse.

Den seneste tid har budt på en bred debat om et muligt adgangskrav til gymnasiet. Flere aktører ønsker en stramning, så det bliver sværere at komme ind. Fx har Danske Gymnasier foreslået et bindende krav på mindst 5 i karaktergennemsnit fra folkeskolen, og Dansk Erhverv har foreslået et bindende krav på mindst 6. Andre – fx SMVdanmark – har foreslået endnu højere krav.

Ny forskning fra ROCKWOOL Fonden viser, at andelen, der ikke vil kunne komme på gymnasiet, hvis et karakterkrav indføres, har varieret meget over årene. Dette skyldes, at børn i gennemsnit får højere karakterer i de senere år sammenholdt med tidligere år. Denne "karakterinflation" medfører, at færre elever i dag vil falde for et bindende karakterkrav, end hvis kravet var blevet indført tidligere.¹

Resultatet vist nedenfor illustrerer to vigtige pointer i uddannelsesdebatten. For det første viser resultaterne, at det kan være problematisk at bruge et karakterkrav som middel til at påvirke andelen, der kommer på gymnasiet. Fordi karaktererne udvikler sig fra år til år, mens selve kravet forbliver det samme, kan denne strategi medføre markante forskelle i gymnasieoptag indenfor få år (jf. resultaterne nedenfor), hvilket bl.a. påvirker muligheden for at planlægge uddannelsesoptag på tværs af forskellige institutioner og uddannelsesretninger. Hvad der virker som et hårdt krav i ét år, kan være en blød barriere de fleste kan klare blot få år senere.

For det andet illustrerer resultaterne også, at to børn fra to forskellige årgange men med samme niveau af færdigheder, kan havne på hver sin side af et karakterkrav, fordi karakterer gives forskelligt i forskellige år. Herved vil reglerne i forhold til gymnasieoptag de facto ikke være ens for alle, men vil derimod afhænge af, om man gik i 9. klasse på det "rigtige" tidspunkt.

Der findes ikke en metode til at begrænse gymnasieoptag uden mulige faldgruber. Udfordringerne omkring de varierende konsekvenser af karakterkrav på tværs af forskellige år synes umiddelbart svære at

1. En alternativ fortolkning er, at de stigende gennemsnit afspejler, at eleverne er blevet markant dygtigere over de seneste 15 år. De tests, der er udviklet til konsistent at måle fagligt niveau på samme måde over forskellige år (fx PISA tests og de nationale tests), underbygger dog ikke denne fortolkning.

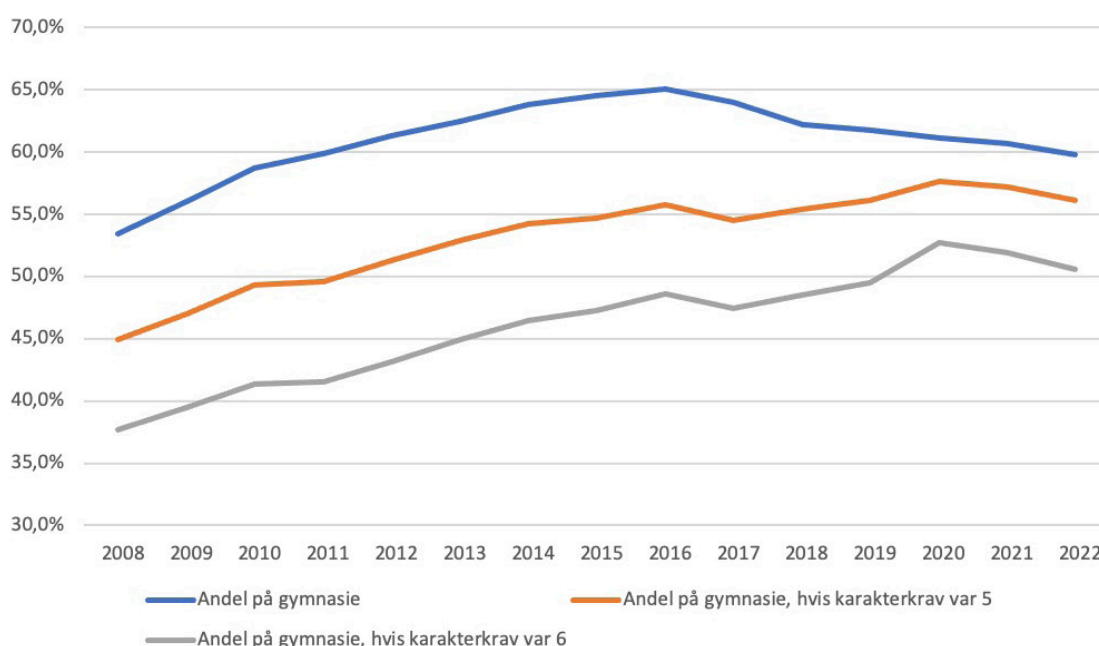
løse uden enten at justere karakterkravet løbende eller genbesøge selve karakterskalaen og den måde, der gives karakterer på. En alternativ metode til at begrænse optag og muliggøre præcis planlægning af uddannelsesoptag på tværs af forskellige institutioner og uddannelsesretninger kunne eksempelvis være inspireret af universiteternes kvotientsystemer, hvor et begrænset antal pladser uddeles til de elever, som har de højeste karakterer. Et sådant system vil have sine egne potentielle ulemper og konsekvenser, men vil i det mindste være konsistent over tid, selv når karaktergivningingen ikke nødvendigvis er det.

Figur 1 viser andelen, der er startet på en gymnasial uddannelse i de to første år efter fuldførelse af 9. klasse fra 2008 til 2022. Figuren viser, at andelen steg fra ca. 53 % i 2008 til 65% 2016. Herefter er andelen faldet til omkring 60 %, hvilket blandt andet kan tilskrives en stramning af adgangskravene til gymnasiet, der blev indført i 2019.²

Figuren viser også andelen, der var kommet på gymnasiet hvis der havde været bindende krav på karaktergennemsnit på hhv. 5 eller 6 i både standpunktskarakterer og til de lovbundne prøver. Hvis der havde været et bindende krav på 5, var kun 45% kommet på gymnasiet i 2008, mens omkring 56% var kommet på gymnasiet i årene fra 2015-2022.

Tilsvarende havde et bindende krav på 6 reduceret gymnasieandelen til omtrent 38 % i 2008, mens omkring 51 % var kommet på gymnasiet i 2021 og 2022.

Figur 1. Andel af en 9. klasse-årgang, der optages på gymnasiet, 2008-2022

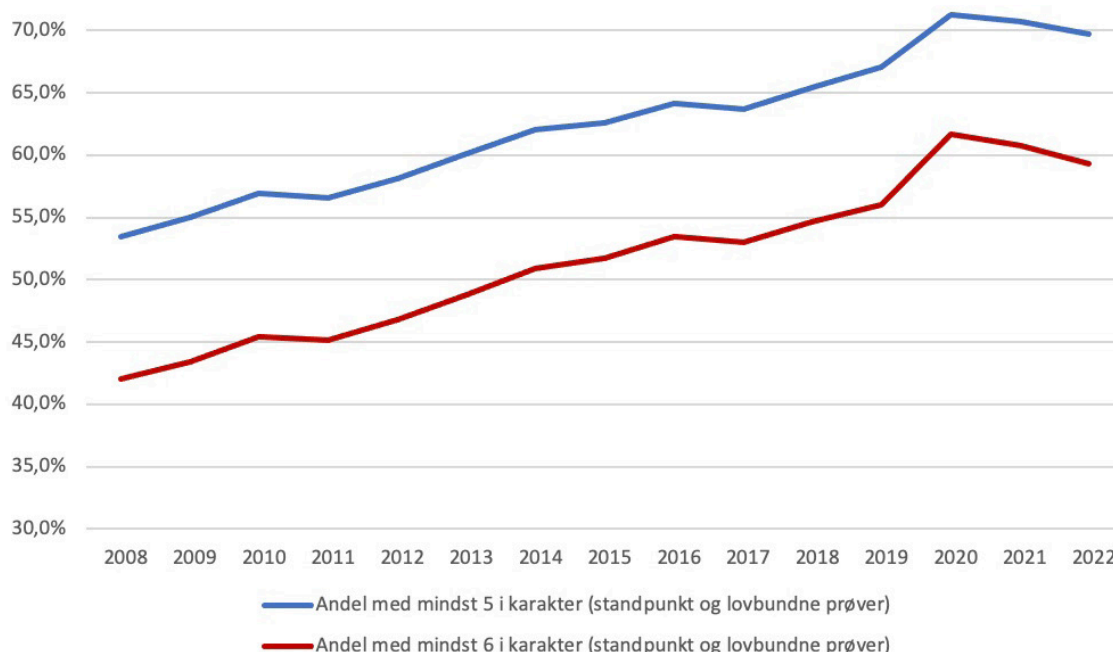

Note: Figuren viser andelen af unge, der påbegyndte en gymnasial uddannelse senest to år efter 9. klasse (blå linje), andelen af unge, der påbegyndte en gymnasial uddannelse senest to år efter 9. klasse og opnåede et karaktergennemsnit på mindst 5 i både standpunktskarakterer og til de lovbundne prøver i 9. klasse (orange linje) og andelen af unge, der påbegyndte en gymnasial uddannelse senest to år efter 9. klasse og opnåede et karaktergennemsnit på mindst 6 i både standpunktskarakterer og til de lovbundne prøver i 9. klasse (grå linje) for 9. klasse-årgange fra 2008-2022.

2. For at blive optaget på en gymnasial uddannelse skal man være erklæret uddannelsesparat, hvilket forudsætter et gennemsnit i standpunktskarakter på mindst 5,0. Dette gennemsnit skal desuden genbekræftes ved folkeskolens adgangsprøve. Kravet er dog ikke bindende. Hvis en elev ikke bliver erklæret uddannelsesparat, kan de stadig optages på en gymnasial uddannelse, hvis de opnår et gennemsnit på mindst 6,0 til de lovbundne prøver. Tilsvarende kan kravet om at opnå 5,0 til de lovbundne prøver justeres ned til 3,0, hvis elevens karakterer til disse prøver var lavere end deres standpunktskarakter. Dette krav kan yderligere sænkes til 2,0 efter gennemførelse af en samtale med rektor.

Baggrunden for de varierende konsekvenser af et karakterkrav er de stigende karakterer, der gives i 9. klasse. Figur 2 viser andelen af alle 9. klasseelever, der har opnået karaktergennemsnit på hhv. mindst 5 eller mindst 6 i både standpunktskarakterer og til de lovbundne prøver. Hvor det i 2008 kun var lidt under 53 % (42 %), der minimum opnåede et karaktergennemsnit på 5 (6), var det i 2022 omkring 70 % (59 %).

Figur 2. Andel af en 9. klasse-årgang, der opnår karaktergennemsnit på mindst 5 eller 6, 2008-2022

Note: Figuren viser andelen af 9. klasse-årgange, der opnår et karaktergennemsnit på hhv. mindst 5 (blå linje) og 6 (røde linje) for 9. klasse-årgange fra 2008-2023. Karaktergennemsnittet skal både opnås i standpunktskarakterer samt til de lovbundne prøver.

Om analysen:

Undersøgelsen er baseret på data fra Danmarks Statistik om alle 1.100.000 elever, der har fuldført 9. klasse fra 2008-2022. Karaktergennemsnit er udregnet på baggrund af standpunktskarakterer i alle fag samt de lovbundne prøver ved afslutningen af 9. klasse, hvor begge typer karakterer skal være højere end 5 hhv. 6. Lignende resultater opnås dog, hvis karaktergennemsnit i stedet defineres på baggrund af karaktererne fra de lovbundne prøver alene.

Påbegyndt gymnasial uddannelse er defineret som start på enten STX, HTX eller HHX indenfor de første to år efter fuldførelse af 9. klasse.